

INFORMACIJA O POTREBI DONOŠENJA ZAKONA O POLITIČKOM OGLAŠAVANJU

Političko oglašavanje predstavlja važan dio savremenih izbornih kampanja, posebno imajući u vidu sve veći uticaj društvenih mreža i digitalnih platformi na formiranje političkih stavova građana. Istovremeno, razvoj digitalnog oglašavanja otvorio je prostor za nove oblike netransparentnog finansiranja kampanja, prikriveno političko oglašavanje, ciljano obraćanje biračima na osnovu njihovih ličnih podataka, kao i potencijalne oblike stranog uticaja na demokratske procese.

Evropska unija je na ove izazove odgovorila donošenjem Uredbe (EU) 2024/900 o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja, koja se primjenjuje od 10. oktobra 2025. godine. Uredba uspostavlja nova pravila kojima se obezbjeđuje da građani mogu jasno prepoznati politički oglas, saznati ko ga je naručio i finansirao, u vezi sa kojim izborima ili referendumom se objavljuje, kao i, kod digitalnog oglašavanja, da li i na koji način su korišćene tehnike ciljanja. Posebna pravila odnose se na korišćenje ličnih podataka i političko profilisanje, uz cilj zaštite građana i integriteta izbornog procesa. Prema Regulativi političko oglašavanje obuhvata pripremu, plasiranje, promociju, objavljivanje i distribuciju političkih poruka koje su obično plaćene ili organizovane u okviru političke kampanje, a koje dolaze od političkog aktera ili u njegovo ime ili je namijenjena uticanju na izbore, referendum ili zakonodavni proces. Svaki politički oglas mora imati obavještenje o transparentnosti. Osim navedenog, regulativa uvodi stroga pravila za ciljanje političkih oglasa zasnovano na obradi ličnih podataka, sa ciljem da se ograniče manipulativne tehnike usmjerene ka biračima. Takođe, regulativa uvodi ograničenja za finansiranje političkog oglašavanja izvan EU, a u cilju sprečavanja stranog miješanja u izbore.

Za Crnu Goru ova oblast ima poseban značaj u kontekstu procesa pristupanja Evropskoj uniji i potrebe kontinuiranog unapređenja transparentnosti finansiranja političkih subjekata i integriteta izbora i uopšte demokratskih procesa. Iako pojedini aspekti političkog oglašavanja već jesu uređeni izbornim, medijskim i propisima o finansiranju političkih subjekata, postojeći okvir nije u dovoljnoj mjeri prilagođen savremenim oblicima digitalnog političkog oglašavanja i targetiranja birača.

Zbog toga je postoje opravdani razlozi za donošenje posebnog Zakona o političkom oglašavanju, kojim bi se na jedinstven način uredili uslovi i način političkog oglašavanja u tradicionalnim i digitalnim medijima, obaveze političkih subjekata, kandidata, medija, oglašivača i digitalnih platformi, transparentnost izvora finansiranja, označavanje političkih oglasa, korišćenje tehnika targetiranja, zaštita ličnih podataka, kao i mehanizmi nadzora i sankcionisanja. Posebno bi trebalo razmotriti uspostavljanje javnog registra političkog oglašavanja, koji bi građanima, medijima, civilnom sektoru i nadležnim institucijama omogućio uvid u ključne podatke o političkim oglasima i to ko ih finansira, koliko se za njih troši, gdje se objavljuju i, u mjeri dozvoljenoj propisima o zaštiti podataka, kome su i na osnovu kojih kriterijuma ciljano prikazani. Time bi se dodatno povezala transparentnost političkog oglašavanja sa sistemom kontrole finansiranja političkih subjekata.

Donošenjem ovakvog zakona Crna Gora bi napravila značajan korak u usklađivanju sa novim evropskim standardima, ali i unaprijedila transparentnost i integritet izbornog procesa, zaštitu građana i njihovih ličnih podataka i otpornost demokratskog sistema na netransparentne oblike političkog i stranog uticaja. Donošenjem ovog zakona stvorile bi se dodatne pretpostavke za jačanje povjerenja u politički sistem, kao i za osiguranje fer uslova u okviru političkog sistema, uz jačanje njegove demokratske otpornosti.

Imajući u vidu značaj ove oblasti, svrsishodno je formiranje stručne i mješovite radne grupe, koja će imati za cilj da u propisanom roku analizira normativni okvir u o ovoj oblasti te sačini nacrt zakona o političkom oglašavanju. U toj radnoj grupi je društveno poželjna zastupljenost relevantnih institucija, kao što su Agencija za sprečavanje korupcije, Agencija za audio-vizuelne usluge, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Agencija za zaštitu ličnih podataka, te ministarstva kulture i medija, javne uprave, pravde, unutrašnjih poslova, evropskih poslova, kao i drugih institucija i lica sa stručnim renomeom u ovoj oblasti.

ZAKLJUČCI

1. Vlada je razmotrila i usvojila Informaciju o potrebi donošenja Zakona o političkom oglašavanju;
2. Zadužuje se potpredsjednik Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju da, u skladu sa članom 54. Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, obrazuje mješovitu Radnu grupu koja će pripremiti Nacrt zakona o političkom oglašavanju.